

בסוד עבדיך

דמית הדר כבוד הודך

בס"ד גליון ז' תשפ"ב פרשת צו הפטרת "עולותיכם ספו"

הפטרת פרשת צו

"כֹּה אָמַר ה' צב' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל עֹלֹתֵיכֶם סָפוּ עַל זְבַחֵיכֶם וְכוּ' אֲשֶׁר הִדְחַתִּים שֵׁם נָאִם ה' צב'" (ירמיה ז' כ"א - ח"ג), ואח"כ מדלגין כדי לסיים בדבר טוב, "כֹּה אָמַר ה' אֵל יִתְהַלֵּל חֶסֶם בַּחֲמַתּוֹ וְכוּ' כִּי בָאֵלָה חֲפַצְתִּי נָאִם ה'" (טי"א - ב').¹

הקדמת הפטרת ויקרא להפטרת צו

כתב האבודרהם (סדר הפרשיות והמנהגים) ויקרא - "עם זו יצרתי ליי" עד "ובישראל יתפאר" והיא בישיעה (מ"ג כ"א - מ"ד כ"ג). צו את אהרן - "עולותיכם ספו על זבחיכם" עד "ונכרתה מפיחם" (ירמיה ז' כ"א - כ"ח) ומסיים "אל יתהלל חכם בחמתו וגו'" והיא בירמיה (טי"א כ"ג).

כתב הלבוש (סי' תרפ"ה ס"ו), לפרשת ויקרא מפטירין בישיעה (סי' מ"ג) "עם זו יצרתי ליי", שהיא מדברת בתוכחות ישראל - שטוב להם לשמוע בקול ה' ולא יצטרכו להביא קרבנות, משיחטאו ויביאו קרבנות הנאמרים בפרשה. לפרשת צו מפטירין בירמיה (בסי' ז') "כֹּה אָמַר ה' וְגו' לֹא דַבַּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְגו' עַל דְּבַר עוֹלָה וְזַבְחִי", שמשמע ג"כ כי שמוע מזבח טוב, כמו הפטרת ויקרא, אלא שהקדימו ישיעה שהיה קודם לירמיה - לפרשת ויקרא, וירמיה - לפרשת צו.²

ובפשטות שאע"פ שביאר הלבוש - שגם הפטרת ויקרא וגם הפטרת צו הם מעניין הקרבנות המוזכרים בפרשה, ושתי ההפטרות ראויות לשתי הפרשיות, ועל כן מה שהקדימו הפטרת "עם זו" לויקרא והפטרת "עולותיכם ספו" לצו, הוא רק משום שישעיה קדים לירמיה, מ"מ עכשיו שקבעו "עם זו" לויקרא ו"עולותיכם ספו" לצו, אי"כ אע"פ שבשבת ויקרא לא קראו "עם זו" מחמת שקראו א' מארבע פרשיות, מ"מ בצו קורין "עולותיכם ספו" שקבעו לפרשת צו, ובשנה זו אין קורין כלל הפטרת "עם זו".³

השלמת הפטרת ויקרא

כתב בהג' נזירות שמשון (לר' שמשון בלוד - בסוף השו"ע או"ח סי' תכ"ח) וז"ל, ונראה לי דאם לא קראו בפרשת ויקרא "עם זו יצרת ליי", יקראו אותו בפרשת צו וידחה "עולותיכם ספו", ע"י בלבוש שבי' ההפטרות שייכי לבי' הפרשיות אלו, וא"כ הוי כמ"ש "ימוטו" נדחה היה נחמה ועייש ודו"ק, עכ"ל.

בכל השנים הפשוטות קורין פרשת צו בשבת הגדול, ועל כן למנהג רוב הקהילות שלעולם קורין "וערבה" בשבת הגדול, אי"כ בכל השנים הפשוטות פרשת צו אינה פנויה להפטרה שלה.⁴

ובשנים המעוברות בפרשת צו, בקביעות הש"ג קורין הפטרת זכור, ובקביעות בח"ה זח"ג וזש"ה קורין הפטרת פרה, ונמצא שפרשת צו פנויה להפטרה שלה רק בקביעות בש"ז גכ"ז והח"א, שבהן קורין בויקרא הפטרת זכור, ואז בפרשת צו יש מקום לדין של הנזירות שמשון - שידחה הפטרת צו מפני הפטרת ויקרא.⁵

ובקביעות הח"א שפרשת צו חל בשושן פורים, בערי המוקפין המפטיר קורא "ויבוא עמלק" והפטרת זכור "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל", ואזי פרשת צו אינה פנויה להפטרה שלה, ורק בערי הפרזים שידך הדין של הנזירות שמשון.⁶

נמצא שהדין של הנזירות שמשון הוא רק בשנים המעוברות שפורים חל ביום ה' או ביום ו', ואז בשבת שלאחריו קורין פרשת צו. (ולאו שאין קורין "וערבה בשבת הגדול, אז הוא גם בשנה פשוטה כשפסח חל בשבת ואז שבת הגדול חל בח' ניסן).

מנהג הקהילות

וברוב הקהילות לא נהגו כהנזירות שמשון, ואין דוחין הפטרת צו כדי להשלים הפטרת ויקרא וקורין "עולותיכם ספו" בפרשת צו, וכן נקט בלוח א"י (להגרי"מ טוקצ'ניסקי), ובזרח השמש (להגרי"ש דבליצקי עמ' ס"ה),⁷ אולם בשו"ת אבן ישראל (להגרי"י פ"ש - ח"ח סי' מ"ט) פסק כהנזירות שמשון, וכן נוהגין בבית מדרשו "זכרון משה" בירושלם, וע"י בלוח דבר בעתו שהביא רשימה מעוד קהילות שנוהגין כהנזירות שמשון.

הפטרת צו נדחית בכל השנים

והקשה הגרי"ש דבליצקי (הובא בשו"ת שומע ומוסיף - פורים סי' קט"ז), שלפי המנהג שבשבת הגדול קורין לעולם הפטרת "וערבה", נמצא שאם ינהגו כהנזירות שמשון לדחות הפטרת צו להשלים הפטרת ויקרא - כשלא קראו אותה מחמת א' מארבע פרשיות, נמצא שלעולם לא יקראו "עולותיכם ספו"⁸, ועל כרחך הנזירות שמשון נקט שיש לדחות הפטרת צו להשלים הפטרת ויקרא רק במקומות שאין קורין

1 בו א' מד' פרשיות, ולא הזכיר כלל שאם א' מד' פרשיות יחול בויקרא אזי ישלמו "עם זו" בפרשת צו, מוכח שסובר שגם אם לא קראו "עם זו" בפרשת ויקרא - לא ישלמוהו בפרשת צו.

2 א"י ב"יב (ד:). סדרן של נביאים יהושע ושופטים שמואל ומלכים ירמיה ויחזקאל ישעיה ושנים עשר וכו', והקי' הגמ' מכדי ישעיה קדים מירמיה ויחזקאל - ליקדמיה לישעיה ברישא, ופי' רש"י ישעיה קדים לירמיה ויחזקאל, שהרי ישעיה בימי עזריה, וירמיה בימי אישיה ובניו ונבנא בירושלים, ויחזקאל בגולה בימי צדקיה. ומתוצת הגמ' כיון דמלכים סופיה חורבנא, וירמיה כוליה חורבנא, ויחזקאל רישיה חורבנא וסיפיה נחמתא, וישעיה כוליה נחמתא, סמכינן חורבנא לחורבנא ונחמתא לנחמתא. ופי' המהרש"א ירמיה כוליה חורבנא - לאו דוקא כוליה אלא רוביה ככוליה, דהא אשכחן כמה נבואות דנחמות בירמיה.

3 ר"י מבורא שאע"פ שישעיה קדם לירמיה, מ"מ בסדר כתיבת הנביאים מקדימין ירמיה לישעיה, ומה שכתב הלבוש שהקדימו ישעיה שהיה קודם לירמיה לפרשת ויקרא, הכונה שהיה בתקופה מוקדמת מירמיה, ואע"פ שאין מקדימין אותו בסדר כתיבת הנביאים. וע"י במנחת שי (תחילת ישעיה) שהאריך במה שנהגו לסדר הנביאים כפי סדר תולדותם.

4 וכן מוכח מסימני הרמב"ם (בסדר ההפטרות) שכתב, הפטרת צו "עולותיכם ספו על זבחיכם" עד "באלה חפצתי נאם ה'", ולא ציין שלפניו משלימין הפטרת ויקרא. וכן משמע גם מסימני האבודרהם שכתב, הפטרת "עולותיכם ספו" - לפרשת צו, ולא ציין שנדחה עבור השלמת "עם זו".

5 וכן משמע מהאור זרוע (סי' שצ"ג), ומצאתי שייג' לדברי כשלא ליד ספר של ה"ר משה בר משלם זצ"ל שהובא מאריך בכל, והיה בהנביאים סימני הפטרות לפרשיות התורה לכל השנה, וראיתי סימן צו את אהרן גבי "עולותיכם", ועוד סימן צו את אהרן גבי "וערבה לה", ולכך כיונתו האמת לומר שפעמים מפטירין לצו את אהרן ב"עולותיכם" ופעמים ב"וערבה", ותנאי בדבר זה אם שנה פשוטה היא וחל צו את אהרן בשבת הגדול יפטירו "וערבה", וכ"ש כשחל ע"פ שבת, ואם שנה מעוברת היא וחל צו את אהרן בא' משבתות של אדר השני ושבת הגדול יהיה באחרי מות - אז יפטירו ב"עולותיכם" לצו את אהרן, אם לא תהיה אחת מד' פרשיות באותה שבת, עכ"ל. ומה שהאור זרוע נחית לפרש כל ההפטרות שניתן לקרוא בפרשת צו, ואפילו נחית לפרש שכל זה אם לא יחול

6 ובפעם הקודמת שרק בערי הפרזות היתה פרשת צו פנויה להפטרת צו, היתה בשנת תתס"ח לפני 14 שנים, ופעם הבאה יהיה בשנת תתי"ב בעוד 30 שנים.

7 ויש לרצו להוכיח שכן נהג החתם סופר, שבספרו על התורה הובא מה שדרש בשנת תקפ"ו, שהיתה שנה מעוברת בקביעות גכ"ז, והאריך בענין הפטרת "עולותיכם ספו", ומוכח שלא נהג כהנזירות שמשון.

8 וכתב בשו"ת אבן ישראל (להגרי"י פ"ש - ח"ח סי' מ"ט), שמה שהובא בגמ' (מגילה כ"ג:) שבהפטרת "עולותיכם ספו" מסימין בפתות מכ"א פסוקים כיון דסליק ענינא, אינה הוכחה שחייבין לקרוא בלפחות חלק מהשנים, שהרי בזמן הגמ' לא היתה להם הפטרות קבועות כמו שיש לנו היום, אלא כל א' היה מפטיר ענין שנראה לו שהוא מתיחס לפרשה, וכמבואר בכסף משנה (הל' תפילה פרק י"ב הל' י"ב), וא"כ גם

"וערבה" בשבת הגדול, ומשכחת ליה שקורין הפטרת "עולותיכם ספוי" כשכבר הפטירו הפטרת ויקרא בזמנו, ופרשת צו בשבת הגדול פנויה ל"עולותיכם ספוי".⁹

וכתב עוד דמה שהנזירות שמשון רצה לדמות הפטרת צו למזמור של סוכות - אינו דומה כלל, דמבואר בסוכה (נה). גבי שיר של מוספין בחולו של מועד, ביום הראשון מה הוא אומר "הבו לה' בני אליים" בשני וכו' בשישי מה היו אומרים "ימוטו כל מוסדי ארץ", ואם חל שבת בא' מהם "ימוטו" ידחה. והכונה שאם א' מהימים חלן בשבת אזי ביום א' שלאחריו אומרים מה שדילגו אתמול וכן הלאה, והשיר של היום השישי "ימוטו" ידחה ולא יאמרוהו כלל. דלא דמי דגבי מזמור של סוכות, הרי כשחל יו"ט א' דסוכות בשבת - אזי אומרים כל יום השיר של אותו יום ובהושענא רבא אומרים "ימוטו", וא"כ משכחת ליה שיאמרוהו ולא נדחה בכל השנים, וכמבואר ברש"ש (סוכה נה). עיי"ש,¹⁰ אבל אם יפטירו לעולם "וערבה" בשבת הגדול, וגם ינהגו כהנזירות שמשון, א"כ לעולם לא יקראו "עולותיכם ספוי".

הפטרת צו בנוכחות חתן

כתב בספר פורים המשולש (להגרי"ש דבליצקי - פי"ד הע' ה'), שאם יש חתן נוכח בביהכ"מ בפרשת צו (אפילו אינו עולה למפטיר), בין בשבת קודם הנישואין ובין בשבת שלאחר הנישואין, א"כ לא מסמנא מילתא לקרוא בנוכחותו פסוק (ו' ל"ד) "והשבת מערי יהודה ומחוצות ירושלם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", וכיון שלכמה מנהגי הספרדים והתימנים ואיטלקים ועוד אין קוראין בהפטרה זו רק עד פסוק כ"ח ואח"כ מדלגין לנחמות (וכן כתב האבודרהם), וא"כ גם במנהג אשכנז כיון דעכ"פ מצינו מנהג כזה ראוי לנהוג כמותם, וכדי שלא יקראו בפסוק זה בנוכחות החתן, וכעין מה שמצינו ביו"ט שני של פסח שמדלגין פסוק "ואת הבמות אשר ע"פ ירושלים" שהוא בגנותו של שלמה, ואף כאן חתן דומה למלך, ואם היו קורין למנהג אשכנז כ"א פסוקים, היה מקום לומר שאין לדלג עבור מסמנא מילתא, אבל כיון שבלאו הכי ליכא כ"א פסוקים א"כ יש לנהוג ככ"ל.¹¹

ובזרח השמש (להגרי"ש דבליצקי - עמ' ס"ה) כתב שכן נהגו במנין ותיקין תפארת ציון בשנת תשס"ח שנזדמן חתן, ובפרט שהוא שושן פורים, (וכתב שפעם הבאה של קביעות הח"א במעוברת יהיה בשנת תתי"ב, ונקדש ע"פ ראייה בס"ד).

ובלוח דבר בעתו הביא רשימה של ביהכנ"ס שנהגו לדלג על פסוקי "והשבת וכו'" במקום שיש חתן, והביא שיש שנהגו שבמקום חתן מפטירין "עם זו" כהנזירות שמשון.

נתרם לזכות החתן והכלה משה וחיה למשפחות בנדיקט וברנר

"עולותיכם ספוי" לפעמים היו נוהגין לקרוא בא' מהשבתות. וכן י"ל שהפטרת "וערבה" בשבת הגדול היא מנהג מאוחר יותר לאחר תקופת הגמרא, ואז היו מפטירין "עולותיכם ספוי", וכן י"ל דא"י במגילה (ו'): דלר' אליעזר ב"ר יוסי קורין ד' פרשיות באדר ראשון, וא"כ בהנהגה מעוברת קורין הפטרת ויקרא בזמנה ואין דוחין מפניה הפטרת צו, ושפיר תקשה הגמ' שלר"א ברי"א איך קורין "עולותיכם ספוי" הרי אין בה כ"א פסוקים.

9 ויש שהוכיחו דעל כרחק הלבוש בעצמו לא ס"ל כהנזירות שמשון, דבסי' ת"ל וגם בסי' תרפ"ה כתב שקורין שלעולם "וערבה" בשבת הגדול, והביא י"א דרך כשחל בערב פסח מפטירין "וערבה", אולם לעיקר הדין נקט שקורין "וערבה", ואם נאמר שסובר כהנזירות שמשון - א"כ לא משכחת ליה שיקראו "עולותיכם ספוי", ואמאי כתב הלבוש בעצמו (ס"ו תרפ"ה סעי' ו') שלפרשת צו מפטירין "עולותיכם ספוי", הרי לעיקר הדין לא משכחת ליה כלל, ועכ"פ היה צריך לציין שמשכחת ליה רק להי"א, ועל כרחק שהלבוש לא ס"ל כהנזירות שמשון.

10 וזה הטעם שבסדר השיר של יום ליו"ט, כשחל א' דפסח בשבת, משלימין למחרת מה שדילגו וכן הלאה, ומי"מ מזמור ס"ו ליום ו' דפסח לא ידחה בכל השנים, דמשכחת ליה שיאמרוהו כשחל פסח במוצאי שבת, (ששיבועי של פסח אינו מסדר המזמורים, וא"כ ניתן לומר ו' מזמורים בלי שיחול א' מהם בשבת), משא"כ כשחל א' דסוכות בשבת - דוחין מזמור ע"ו לגמרי ואין משלימין אותו למחרת, דאלי"כ לא משכחת ליה כלל שיאמרו מזמור פ"ג "ימוטו", (שלא ניתן לומר ז' מזמורים מיום א' עד הו"ר מבלי שא' מהם יחולו בשבת), ואי אפשר שזמזמור "ימוטו" ידחה לגמרי בכל השנים, ועל כרחק ששיר של יו"ט ראשון בסוכות אינו מסדר המזמורים, (ואז ניתן לומר ו' מזמורים בו' ימי חו"ה מבלי שא' מהם יחולו בשבת), וכע"ז מבואר ברש"ש (סוכה נה).

11 יש להסתפק לפ"ז בביהכ"מ שיש כלה בעזרת נשים, אם ראוי לסיים קודם פסוק "והשבת וכו'" או שדוקא כשיש חתן במנין שלהם לא מסמנא מילתא, אבל לא כשרק יש כלה בעזרת נשים.

ושמא יש לדמות למה שמבואר בשו"ת שבת הלוי (ח"ה ס"י י"ב וח"ח ס"י כ"ד) לגבי נפילת אפים, שאם יש כלה בעזרת נשים אין צוואת סיבה שלא לומר נפילת אפים, ורק אם מתפללים בבית הכלה יש מקום שלא לומר נפילת אפים. ושמא יש לחלק בגבי נפילת אפים שא"כ כשיש חתן בביהכ"מ, דכיון דמצוה לשמוח עמו השמחה נמשכת לכל הנלוים אליו וכמבואר במשני"ב (ס"ו קל"א ט"ק כ"ג), ומה שיש כלה בעזרת נשים אינו סיבה שנמשך השמחה לכל באי ביהכ"מ כיון שאינם נלוים אליה, אולם לקראו פסוק "והשבת וכו'" כיון דלא מסמנא מילתא, א"כ גם כשיש כלה בעזרת נשים אין ראוי לקרואה בנוכחותה.

"אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו וגו'

כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" (ט' כ"ב-כ"ג)

י"ל הביאור בזה על דרך דרש, דלגבי השכל וידוע אותי וגו' שפיר יתהלל החכם והגיבור והעשיר, כלומר במה שמשמש בזה לצורך גבוה, שמתחכם ומתגבר ומוציא ממון רב למיעבד מצדקי לצאת יד"ה לכל השיטות, אף במקום שבאופן הרגיל אינו נעשה.

ובערכין י: דרשי האי קרא על כמה תיקונים ושינויים דעשו במקדש להוסיף על הדברים שהיו. ולמדנו (וכמו"ש כע"ז בספר בצלצלי שמוע), דאף להאמור לא יתהלל החכם וכו' אלא כשלא בא לשנות ולתקן ולהוסיף, והולך לו בעקבי הצאן.

(מפי הרה"ג רבי מנחם הופמן שליט"א)

בְּנֵי־אֵי הָאֲמֹת וְצָדֵק

הכבר מנהיג הפטרות ע"פ ההלכה

הפטרות צו - היא כידוע ההפטרות היחידה מסדר ההפטרות של הפרשיות - המוזכרות בגמ' מגילה כג: דאמרינן שם דקרינן "עולותיכם ספוי", אף דלא הו"א כ"א פסוקי משום דסליק ענינא.

והנה המנהג המקובל שקורין עד פ"ח פסוק ג' "ונבחר מות מחיים וגו'", ואח"כ מדלגין עד פ"ט פסוק כ"ב - כ"ג, כדי לסיים בדבר טוב, וברמב"ם בסדר ההפטרות כתב שמפטירין מ"עולותיכם ספוי" עד "כי אם באלה חפצתי" ולא הזכיר שמדלגין באמצע (וכמו שכתב גבי הפטרת מצורע), אבל לכאורה הוא מוכרח שמדלגין, דאם לא כן איכא הרבה יותר מכ"א פסוקים, ובגמ' מבואר שבהפטרות זו מסיימין בפחות מכ"א פסוקים משום דסליק ענינא. ושמא י"ל דבסדר ההפטרות קבעו לקרוא טפי, ואין זה ההפטרות שהוזכר בגמ' שהיו מפטירין בשבת אחר, והיו קורין פחות מכ"א פסוקים, (וכמבואר בכסף משנה הל' תפילה פרק י"ב הל' י"ב, שלא היה להם באותו הזמן הפטרות קבועות כמו שיש לנו היום, אלא כל א' היה מפטיר בענין שראה לו שהוא מתיחס לפרשה).

ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) מבואר שקורין רק עד "ונכרתה בריית" והיינו פ"ז פסוק כ"ח, ומדלג לסיים בדבר טוב, וכן מנהג התימנים ועוד קהילות, (וכמו שהובא בספר פורים המשולש להגרי"ש דבליצקי פ"ד הערה ה').

ויש שרוצים להוכיח שראוי לנהוג כהאבודרהם, מהא דמייתי בגמ' דן הפטרה, דלמנהג דידן יש בה י"ט פסוקים, ויש הרבה הפטרות הקצרות ממנה, אבל לדבריו נמצא דקורין רק ח' פסוקים (מפסוק כ"א עד כ"ח), והפסוקי נחמה שבסוף אינם מעיקר ההפטרות, ואתי שפיר מה שהגמ' הביא דוקא הפטרה זו, משום שהיא הקצרה ביותר, וגם אין בה אפילו י' פסוקים - כשיעור שקורין במקום שיש תורגמן וכמבואר בגמ', (אמנם רבינו מנחם בהל' תפילה פ"ב הל' י"ג כתב, דבהפטרות זו איכא י' פסוקים עם הדילוג, ומבואר דמונה הפסוקי נחמה במנין הפסוקים, ולפ"ז יש הפטרה קצרה יותר בפרשת אחרי מות "הלא כבני כושיים" שיש בה רק ט' פסוקים. ושמא ניתן לדחות דמהאבודרהם משמע שמיים "אל יתהלל חכם בחכמתו", והיינו שקורא רק פסוק א' של נחמה, ודלא כמנהגינן שקורין ב' פסוקי נחמה, וא"כ יש בו רק ט' פסוקים ואינו ארוך יותר מ"הלא כבני כושיים"). ועכ"פ ודאי אין זה הכרח, די"ל דהגמ' נקטה אחד מההפטרות שאין בהם כ"א פסוקים ולא דוקא הקצרה ביותר. ושמא לא היו נוהגין לקרוא "הלא כבני כושיים" ושאר ההפטרות הקצרות שנהגו כיום.

והיה מקום לומר שמה שנחלקו הסוברים כהמנהג המקובל והאבודרהם וסייעתו, אם מסיימין לאחר ח' פסוקים "ונכרתה מפיהם" ומדלגין לנחמות, או שממשיכין עד לאחר י"ז פסוקים "ונבחר מות מחיים" ואז מדלגין לנחמות, תלויה בביאור דברי הגמ' "היכא דסליק ענינא שאני", אם כל מקום שיש הפסק פרשה אפילו באמצע ענין חשיב כסליק ענינא, או דבעינן דוקא גמרא הענין. והכא בהפטרות זו לאחר "ונכרתה מפיהם" יש הפסק פרשה, ומ"מ בפשטות הפסוקים הם המשך התוכחה ממש בלא שום דיבור נפרד של הנבואה, וא"כ המנהג המקובל על כרחק הוא משום דס"ל שאע"פ שיש הפסק פרשה מ"מ לא חשיב סליק ענינא, ועל כן ממשיכים עד פ"ח פסוק ג' "ונבחר מות מחיים", ושם הוי סליק ענינא, דכתיב בפסוק ד' "ואמרת להם" והיינו דיבור אחר, (וגם הוי קצת ענין אחר שישאלם על התשובה מדוע אינן שבים עי"ש, ואינו המשך לעצם התוכחה על החטא), אולם האבודרהם וסייעתו ס"ל דעבור סליק ענינא סגי בהפסק פרשה ואפילו בענין אחד, ולכן מסיימין "ונכרתה מפיהם". אמנם יש מקום לומר גם בדעת האבודרהם וסייעתו דלא סגי בהפסק פרשה היכא דאינו ענין אחר, וס"ל דהמשך התוכחה "גזי נורך" הוא קצת ענין חדש דעד התם מיירי בלשון רבים להוכיח את ישראל, ובפסוק זה מיירי בלשון נקיבה עם כנסת ישראל שתאבל על ישראל.